

II

"EUSKERA...? EZ DA ILKO"

Automobil batean giñan iru gizaseme.

Baserritarra bat, erdaldun gastea bigarrena ta irugarrena ni.

Euskera genduan gai.

—"Nola leike euskalduna izan da erderan aritzea? Gure aurrekoetatik orrelako aberastasun ederra artu ta itxasora bota...!? Euskera zapaldu nai dutenak ba-dira (bai euskaldunak ere), baña alperrik dabilta, Euskera ezta ilko!!!".

Berari begira begira nengoan.

—"Nungoa zera?" Galdetu nion.

—"Baserritarra naiz. Idahon zazpi urte igaro ditut eta antxe ikasi det Euskera maitazen. Ikustekoak dira an zer Ian egiten dituzten Euskera gordetzeko, ta bizi-rik irauñ dezan. Ta emen, Euskalerrian!, oinperatu...!? Ez, eztago ortako eskubiderik.

—"Izan ere-erantzun zuan erdaldunak euskeraz-ez det konprenditzen euskalduna izan da erdera nola erabilli leiken...

—"Baña zu erdalduna zera", eraso nion.

—"Bai erdalduna naiz, baña ume nintzanetik amalu urte betetzerarte baserri batean bizi izan nintzan... ta gaur gustora egiten det euskeraz..."

* * *

Nerekasa nengoan pentsatzen Idaho'ra joan bear ote genduan guztiok Euskera maitatzen ikasteko...!

Naaspilla gogorra sortzen ari zaigu aspalditxo onetan: erdaldunak euskeraz ta euskaldunen semeak erderaz...

Euskalerrian badira (bat baño geiago) senar-emazte zaarrak, alkarrekin erdera motrolloan ari diranak.

Ezagutzen ditut pare batzuk.

Zergatik ori?

Euskera kategori gutxikoa dalako, euren iritzian...

Euskera ta politika naasten dituztelako...

Euskera dala ta euren bizitzetan ezbear asko eraman izan bear izandutelako...

—"Oye, Joxepa Iñasi, traeme los pospolos para quedar pipa", zion Joxe Ramonek bere berrogei urteko emazteari.

—"¿Dónde están?".

—"En la calicaciOn de la chimenera".

("En la chimenea de la calefacción" esan nai zuan gizajo arek.

Orrelako ateraaldiak ez dira antzerkitan bakarrik entzuten, euskaldun artean ere bai...

Zergatik Naparroa'ko ballera askok euskera utzi ta erdera artu izan dute bat batera...?

"Ez bai du ezertako balio..."

* * *

Gure gizartea erderara eginda ba'dago, gizarte on aldatzen alegiñak egin bearko ditugu "baldin gure zañetan odolik badegu"...

Eta bitartean euskaldunak, bere burua defenditzeko aña erdera, jakin dezala...

Baña ez jakingarriak erderaren bidez ikasita!

Ori, ez!

Jakingai guztiak euskaldunak euskeraz ikasi bear ditu.

Ikastola euskaldunetan bear ditu ikasi.

Eta gañera erdera erabiltzen ere bai, bere burua parregarri ikusi ez dezan gure gaurko gizarte burugabe-ko bedeinkatu ontan.

Gai oneri buruz negar egitekoa da.

Gizaldiak joan, gizaldiak etorri, euskaldunen eskubi-deak ez ditu iñortxok ere betetzen. Eta on gaitzerdi litzake eukaldunak eurak eskubide oiek eskatuko bali-tuzteke. Ez gera orrenbesteraño eltzen. Alabeardakoan ixildu ta egon.

Konforme algera morokilla janda?

Sakela betetzea naikoa al degu?

Ala bada, probetxu deizula!

* * *

Baña ume euskaldunari jakingaiak euskeraz erakus-tea, Yainko'aren Legeko sustraiean dagon gauza da! Gizasemeak jaiotzean berakin besaspian dakarren esku-bideetan lenengoetakoa!

Eskubide oiek zapaltzen dituan gizartean zuzentasu-nik ote leike Zuzentasuna, nun?

Euskera ilko ez bada Idaho'ko artzaiaren antzeko asko bearko ditugu.

—"Euskera, ez ta ilko!"

Guk nai ez ba'degu ezta ilko, bañan baserrietan Euskerarik maitatuko ez balitz, elbarri ta gaxo geldituko zaigu... Baserri askotan maitatzen dute Euskera (bestelakoak ere izan arren), baña ondo begiratzen badiogu, erederaz ere tajutzen diranak dira geienentxoetan.

—"Para Pili del caserío Arat-erreka de Amboto, "Espasmo" de Viriato Rebollez". Orrelako zentzungebakeriak ez aldituzu radioan entzun, gure baserritarrak eskatuta?"

Ez da aurrenekoa izango, erritik kanpora bi urte neskame pasata, errira etortzean, erderakazoka ekiten dutenak... Sortzez euskaldunak diran askok biotza pipiak jota daukatela uste det, gai oneri buruz...

Zer poza nerea oker ba'nego!

* * *

Gizaldietan zear baserria izan da Euskera ta euskal oituren Ikastola Nagusi ta Unibersidade. Berari eskerak gera gaur euskaldun.

Gure gizartean, oraintzurarte, baserria zan jaun da jabe.

Etzan erderarik bear.

Bada gaur kalea nagusi egintzaio ta kalean erdera da jaun da jabe... Eskola eskasenean ere erdera da nagusi... Ez dio Euskerari sartzen usten ezertako ere...

Elizatik kanpora nun du Euskerak bere giroa?

Ez toki askotan...

*

—"Ez da ilko!"

Baña artarako bearrezkoa da lenengo Euskera ikastoletara eramatea. Ta bigarren, ume euskaldunak euskal ikastoletara eramatea... Postutzen nau biotza euskal ikastoletan erdaldunen semeak ikusteak. Nik baserritarrak nai nituzke ikusi.

Samiña da: gure euskal ikastoletan baserritarren umeak ikusten ez.

Oker banabill, errutik atera nazazute euskal ikastoletako andereño oiek. Zuek dakizute zer klasetako umeak dabilzan gure ikastoletan.

Ez diazute esango baserritarrak ez dutela euskal ikastolen bearrik euskeraz badakitelako...

Euskal ikastolak kultura euskeraren bidez emateko dira, ez Euskeraz ikasteko bakarrik ta gure baserritarri kultura ta jakingarriak euskeraz artzea iñori baño geiago konbeni zaie ta iñork baño probetxu geiago atera ere bai.

Orduan bai esan genezakegula lasai:

—"EUSKERA EZTA ILKO!"

ANES-1966

III

EUSKERA, IL BEAR OTE DEZU?

Askotan entzun izan degu "Patxi Tellatu"ren istorioa: egoaldetik etorritako semea (Francisco Tejedos). Euskalerrian bersolari.

Iazkau'ko erriak ondo daki orren berri. Bai "Lazkao-txiki"k ere.

*

Gaur emen kaso baten berri eman nai nuke. Amalau urte bete berriak ditu:

—"Zer dezu izena?"

—"Lorenza Bravo".

—"Nungoa zera?"

—"Extremadura'koa".

—"Zertan zaoz eman?"

—"Dotriña erakusten".

—"Zeñeri?"

—"Ume euskalduneri. Bost edo zeï urtekoak dira".

Orain arte esan deguna ez da arritzekoa. Lan ori askok eta askok egiten dute gure elizetan. Baña Deba'ko eliz bastertxo batean Dotriña erakusten dagoan neskato apal ori, extremeñoa izada, Euskeraz ari da Dotriña erakusten. Euskaldunen umeai erakutzi ere, alajafietan!

Ez al da ori txalogarri?

—"Nun ikasi dezu Euskera?"

—"Iziarren".

Bejondeizula, Iziar!

Betiko lelora gatoz orain ere.

Erdaldunak euskeraz erakusten ari diran artean, eukaldunen semeak, zer?